

ACORD

ÎNTRE

GUVERNUL ROMÂNIEI

ȘI

GUVERNUL CANADEI

PENTRU PROMOVAREA ȘI PROTEJAREA RECIPROCĂ

A INVESTIȚIILOR

GUVERNUL ROMÂNIEI și GUVERNUL CANADEI denumite în cele ce urmează "Părțile Contractante",

RECUNOSCÂND că promovarea și protejarea investițiilor investitorilor unei Părți Contractante pe teritoriul celeilalte Părți Contractante vor fi favorabile stimulării inițiativei în afaceri și dezvoltării cooperării economice între ele,

AU CONVENIT cele ce urmează:

ARTICOLUL I

Definiții

În sensul acestui acord:

- (a) “informație confidențială” desemnează informația confidențială de afaceri și informația care este privilegiată sau protejată de divulgare în alt mod;
- (b) “întreprindere” desemnează:
 - (i) orice entitate constituită sau organizată în conformitate cu legea aplicabilă, indiferent dacă este cu scop profitabil sau nonprofitabil, proprietate particulară sau de stat, inclusiv orice corporație, trust, parteneriat, drept de proprietate exclusivă, societate mixtă sau altă asociație, și
 - (ii) o sucursală a unei astfel de entități;
- (c) “măsură existentă” desemnează o măsură existentă la data la care acest acord intră în vigoare;
- (d) “serviciu financiar” înseamnă un serviciu de natură financiară, inclusiv asigurarea, și un serviciu accesoriu sau auxiliar unui serviciu de natură financiară;
- (e) “instituție financiară” desemnează orice intermediar financiar sau altă întreprindere care este autorizată să facă afaceri și este reglementată sau condusă ca o instituție financiară în conformitate cu legea Părții Contractante pe teritoriul căreia este situată;

- (f) “drepturi de proprietate intelectuală” înseamnă dreptul de autor și drepturile conexe, drepturi la mărci de comerț, drepturi la brevete, drepturi la topografii de semiconductori cu circuite integrate, drepturi la secrete comerciale, drepturi ale amelioratorilor de soiuri de plante, drepturi la indicații geografice și drepturi de desen industrial;
- (g) “investiție” desemnează orice fel de activ deținut sau controlat, direct sau indirect printr-un investitor al unui stat terț, de către un investitor al unei Părți Contractante pe teritoriul celeilalte Părți Contractante, în conformitate cu legile acesteia din urmă, și include în special, dar nu exclusiv:
- (i) drepturi de proprietate asupra bunurilor mobile și imobile și orice drepturi asociate cum sunt ipoteci, drepturi de retenție sau gajuri,
 - (ii) acțiuni, părți sociale, obligațiuni și titluri de creanță sau orice altă formă de participare la o societate, întreprindere de afaceri sau societate mixtă,
 - (iii) sume de bani, drepturi de creanță și drepturi privind prestații pe bază contractuală, având o valoare financiară,
 - (iv) fond comercial,
 - (v) drepturi de proprietate intelectuală,
 - (vi) drepturi, acordate prin lege sau prin contract, de a întreprinde orice activitate economică și comercială, inclusiv orice drepturi

de prospectare, cultivare, extracție sau exploatare a resurselor naturale,

dar nu desemnează bunuri imobiliare sau altele, corporale sau necorporale care nu sunt dobândite în vederea sau utilizate cu scopul unui profit economic sau alte scopuri de afaceri;

Orice modificare în forma unei investiții nu va afecta caracterul său de investiție;

(h) “investitor” înseamnă:

în ceea ce privește România:

- (i) orice persoană fizică care, în conformitate cu legislația română, este considerată a fi cetățeanul său și care nu posedă cetățenia Canadei sau
- (ii) orice persoană juridică, incluzând orice societate comercială, corporație, asociație de afaceri sau altă organizație, care este constituită sau altfel organizată, în mod corespunzător, în conformitate cu legislația română și își are sediul precum și activitățile economice efective pe teritoriul României,

care efectuează o investiție pe teritoriul Canadei, și

în ceea ce privește Canada:

- (i) orice persoană fizică care posedă cetățenia canadiană sau este rezidentă permanentă în Canada în conformitate cu legile sale sau
- (ii) orice întreprindere înregistrată sau constituită în mod corespunzător în conformitate cu legile aplicabile în Canada,

care face o investiție pe teritoriul României;

- (i) “măsură” include orice lege, reglementare, procedură, cerință sau practică;
- (j) “entitate publică” desemnează o bancă centrală sau o autoritate monetară a unei Părți Contractante sau a unei uniuni monetare al cărei membru este, sau al unei instituții financiare deținute sau controlate de către o Parte Contractantă;
- (k) “venituri” desemnează toate sumele produse de o investiție și include, în special, dar nu exclusiv, profituri, dobânzi, câștiguri de capital, dividende, redevențe, onorarii sau alte venituri curente, indiferent de forma în care sunt plătite veniturile;
- (l) “întreprindere de stat” înseamnă o întreprindere care este proprietate de stat sau care, prin participarea la capital, este controlată de guvern;
- (m) “teritoriu” desemnează:

- în ceea ce privește România, teritoriul României, inclusiv marea teritorială și zona economică exclusivă asupra cărora România își exercită, în conformitate cu legislația internă și dreptul internațional, suveranitatea, drepturi suverane și de jurisdicție,
- în ceea ce privește Canada, teritoriul Canadei, precum și acele zone maritime, inclusiv solul și subsolul adiacente limitei exterioare a mării teritoriale, asupra cărora Canada exercită, conform dreptului internațional, drepturi suverane în scopul explorării și exploatării resurselor naturale ale acestor zone.

ARTICOLUL II

Înființarea, dobândirea și protejarea investiției¹

1. Fiecare Parte Contractantă va încuraja crearea condițiilor favorabile pentru investitorii celeilalte Părți Contractante pentru efectuarea investițiilor pe teritoriul său.
2. (a) Fiecare Parte Contractantă va acorda investițiilor sau veniturilor investitorilor celeilalte Părți Contractante un tratament în conformitate cu dreptul internațional cutumiar privind standardul minim de tratament al străinilor, inclusiv tratamentul just și echitabil și deplina protecție și securitate.

¹ Pentru o mai mare certitudine, tratamentul acordat de o Parte Contractantă conform alineatului 3 (b) al acestui Articol și alineatelor 1 și 2 ale Articolului III (Tratamentul națiunii celei mai favorizate și tratamentul național după înființare) reprezintă, cu privire la un guvern sub-național, tratamentul acordat în circumstanțe similare, de către respectivul guvern sub-național, investitorilor și investițiilor investitorilor unui stat terț. Tratamentul acordat de o Parte Contractantă conform alineatului 3 (a) al acestui Articol și alineatului 3 al Articolului III (Tratamentul națiunii celei mai favorizate și tratamentul național după înființare) reprezintă, cu privire la un guvern sub-național, tratamentul acordat în circumstanțe similare, de către respectivul guvern sub-național, investitorilor și investițiilor investitorilor unei Părți Contractante din care aceasta face parte.

- (b) Noțiunile de “tratament just și echitabil” și “deplina protecție și securitate” prevăzute la alineatul (a) nu necesită un tratament suplimentar celui sau dincolo de acela care este cerut de dreptul internațional cutumiar privind standardul minim de tratament al străinilor.
- (c) Determinarea faptului că a existat o încălcare a unei alte prevederi a acestui Acord sau a unui acord internațional separat, nu stabilește faptul că a existat o încălcare a acestui alineat.

3. Fiecare Parte Contractantă va permite înființarea unei noi întreprinderi de afaceri sau dobândirea unei întreprinderi de afaceri existente sau a unei părți dintr-o astfel de întreprindere de către investitori sau potențiali investitori ai celeilalte Părți Contractante pe o bază nu mai puțin favorabilă decât cea care permite, în situații asemănătoare, o astfel de înființare sau dobândire de către:

- (a) investitorii sau potențialii săi investitori interni, sau
- (b) investitori sau potențiali investitori ai unui stat terț.

4. (a) Hotărârile oricărei Părți Contractante, potrivit măsurilor care nu sunt în contradicție cu acest Acord, de a permite sau nu o dobândire nu se vor supune prevederilor Articolelor XIII (Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă) sau XV (Diferende între Părțile Contractante) ale acestui acord.

(b) Hotărârile oricărei Părți Contractante de a nu permite înființarea unei noi întreprinderi de afaceri sau dobândirea unei întreprinderi de afaceri existente sau a unei părți dintr-o astfel de întreprindere de către investitori sau potențiali investitori, în conformitate cu legile și reglementările sale, nu se vor supune prevederilor Articolului XIII

(Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă) al acestui acord.

5. Părțile Contractante recunosc că este neadecvată încurajarea investițiilor prin relaxarea măsurilor interne privind sănătatea, siguranța sau protecția mediului. Pe cale de consecință, o Parte Contractantă nu va renunța sau deroga în alt mod sau nu se va oferi să renunțe sau să deroge, în alt mod, la/de la astfel de măsuri ca o încurajare pentru înființarea, dobândirea, extinderea sau reținerea pe teritoriul său a investiției unui investitor. Dacă o Parte Contractantă consideră că cealaltă Parte Contractantă a oferit o astfel de încurajare, ea poate solicita consultări cu cealaltă Parte Contractantă, cele două Părți Contractante urmând a se consulta în scopul evitării oricărei astfel de încurajări.

ARTICOLUL III

Tratamentul națiunii celei mai favorizate și tratamentul național după înființare

1. Fiecare Parte Contractantă va acorda investițiilor sau veniturilor investitorilor celeilalte Părți Contractante un tratament nu mai puțin favorabil decât cel pe care îl acordă în situații asemănătoare, investițiilor sau veniturilor investitorilor oricărui stat terț.

2. Fiecare Parte Contractantă va acorda investitorilor celeilalte Părți Contractante, cu privire la managementul, utilizarea, posesia sau înstrăinarea investițiilor sau veniturilor lor, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel pe care îl acordă în situații asemănătoare, investitorilor unui stat terț.

3. Fiecare Parte Contractantă va acorda investițiilor sau veniturilor investitorilor celeilalte Părți Contractante un tratament nu mai puțin favorabil decât cel pe care îl acordă, în situații asemănătoare, investițiilor sau veniturilor propriilor investitori în ceea ce privește extinderea, managementul, administrarea, exploatarea și vânzarea sau înstrăinarea investițiilor.

ARTICOLUL IV

Excepții

1. Alineatul 3 al Articolului II (Înființarea, dobândirea și protejarea investiției), Articolul III (Tratamentul națiunii celei mai favorizate și tratamentul național după înființare) și alineatele 1 și 2 ale Articolului V (Alte măsuri) nu se aplică la:

- (a) (i) orice măsuri existente neconforme menținute în cadrul teritoriului unei Părți Contractante. În această privință, și pentru o siguranță ulterioară, este recunoscut că persoanele fizice care nu au cetățenia română precum și persoanele juridice care nu au naționalitate română și sediul în România pot dobândi în proprietate terenuri prin acte întocmite între vii, cu rezerva îndeplinirii condițiilor prevăzute în Constituție și în legislația internă în vigoare a României; și
- (ii) orice măsură menținută sau adoptată după data intrării în vigoare a acestui Acord care, în momentul vânzării sau al altei înstrăinări a capitalurilor de stat sau a activelor dintr-o întreprindere de stat existentă ori o entitate guvernamentală existentă interzice sau impune restricții referitoare la dreptul de proprietate asupra capitalurilor sau activelor ori impune condiții

privind naționalitatea personalului de conducere sau a membrilor Consiliului Director;

- (b) continuarea sau reluarea promptă a oricărei măsuri neconforme la care se face referire în alineatul (a);
- (c) un amendament la orice măsură neconformă la care se face referire în alineatul (a), în măsura în care amendamentul nu diminuează cu aceste obligații conformitatea măsurii, în forma în care există imediat înainte de amendament;
- (d) dreptul fiecărei Părți Contractante de a face sau de a menține excepții în cadrul sectoarelor sau problemelor enumerate în Anexa A la acest Acord.

2. Prevederile referitoare la tratamentul național și tratamentul națiunii celei mai favorizate din acest acord nu se vor aplica avantajelor acordate de către o Parte Contractantă ca urmare a obligațiilor de membru al unei uniuni vamale, economice sau monetare, piețe comune sau zone de comerț liber.

3. Părțile Contractante înțeleg obligațiile unei Părți Contractante, în calitate de membru al unei uniuni vamale, economice sau monetare, piețe comune sau zone de comerț liber, de a include obligațiile rezultate dintr-un acord internațional sau înțelegere pe bază de reciprocitate ale respectivei uniuni vamale, economice sau monetare, piețe comune sau zone de comerț liber.

4. Alineatul 3 (b) al Articolului II (Înființarea, dobândirea și protejarea investiției) și alineatele 1 și 2 ale Articolului III (Tratamentul națiunii celei mai favorizate și tratamentul național după înființare) nu se aplică tratamentului acordat de o Parte Contractantă potrivit oricărui acord bilateral sau multilateral, existent sau viitor, cu privire la:

- (a) aviație;
- (b) piscicultură;
- (c) probleme maritime, inclusiv operațiuni de salvare a unei nave; sau
- (d) servicii financiare.

ARTICOLUL V

Alte măsuri

1.
 - (a) O Parte Contractantă nu poate pretinde ca o întreprindere a acelei Părți Contractante, care este o investiție în baza acestui acord, să numească în funcțiile cele mai înalte de conducere persoane de o anumită naționalitate.
 - (b) O Parte Contractantă poate pretinde, în conformitate cu legile și reglementările sale, ca o majoritate a Consiliului Director, sau orice comitet al acestuia, al unei întreprinderi care este o investiție în baza acestui acord, să fie de o anumită naționalitate sau rezident pe teritoriul Părții Contractante cu condiția ca această cerință să nu împiedice în mod substanțial capacitatea investitorului de a exercita controlul asupra investiției sale.
2. Nicio Parte Contractantă nu poate impune vreuna din următoarele condiții în legătură cu permisiunea de înființare sau de dobândire a unei investiții ori nu poate aplica vreuna din următoarele măsuri în legătură cu reglementarea ulterioară a acelei investiții:

- (a) de a exporta un anumit nivel sau procent de mărfuri;
- (b) de a realiza un anumit nivel sau procent de produs intern;
- (c) de a cumpăra, folosi sau acorda prioritate bunurilor produse sau serviciilor asigurate pe teritoriul său sau de a cumpăra bunuri sau servicii de la persoane de pe teritoriul său;
- (d) de a raporta în orice fel volumul sau valoarea importurilor la volumul sau valoarea exporturilor ori la suma încasărilor valutare asociate unei astfel de investiții; sau
- (e) de a transfera tehnologie, un proces de producție sau alte cunoștințe brevetate către o persoană de pe teritoriul său și neafiliată cu cel care efectuează transferul, cu excepția cazului în care pretenția este impusă ori angajamentul sau sarcina sunt dispuse de către o instanță judecătorească, un tribunal administrativ sau o autoritate privind concurența, fie pentru repararea unei pretinse încălcări a legilor relative la concurență, fie acționarea într-o manieră care nu este incompatibilă cu celelalte prevederi ale acestui acord.

3. Prevederile alineatului 2 nu vor fi interpretate în sensul de a interzice României să adopte sau să mențină criteriile de performanță necesare pentru a respecta obligațiile ce revin României în calitate de membru al Uniunii Europene, în conformitate cu măsurile adoptate sau menținute de Uniunea Europeană, referitoare la producția, prelucrarea și comercializarea produselor agricole și a produselor agricole procesate.

4. Interzicerea adoptării de măsuri privind criteriile de performanță, prevăzută la alineatul 2 nu va fi extinsă asupra condițiilor de primire sau de continuare a primirii

unui avantaj, cum ar fi orice avantaj rezultat din înființarea unei organizații de piață pentru produsele agricole și din efectele acesteia de stabilizare a pieței.

5. Sub rezerva legilor, reglementărilor și politicilor sale, referitoare la intrarea străinilor, fiecare Parte Contractantă va permite intrarea temporară a cetățenilor celeilalte Părți Contractante, angajați de către o întreprindere, care caută să ofere servicii acelei întreprinderi ori unei sucursale sau filiale a acesteia, în calitate managerială sau executivă.

ARTICOLUL VI

Excepții diverse

1. (a) În ceea ce privește drepturile de proprietate intelectuală, o Parte Contractantă poate deroga de la Articolul III (Tratamentul națiunii celei mai favorizate și tratamentul național după înființare) într-un mod care să fie compatibil cu *Actul Final cuprinzând rezultatele Runderi Uruguay privind negocierile comerciale multilaterale*, adoptat la Marrakesh, la 15 aprilie 1994.
- (b) Prevederile Articolului VIII (Exproprierea) nu se aplică la eliberarea licențelor obligatorii acordate cu privire la drepturile de proprietate intelectuală sau la revocarea, limitarea sau crearea de drepturi de proprietate intelectuală, în măsura în care această eliberare, revocare, limitare sau creare este în concordanță cu *Actul Final cuprinzând rezultatele Runderi Uruguay privind negocierile comerciale multilaterale*.

2. Prevederile Articolelor II (Înființarea, dobândirea și protejarea investiției) și III (Tratamentul națiunii celei mai favorizate și tratamentul național după înființare) și alineatele 1, 2 și 5 ale Articolului V (Alte măsuri) ale acestui acord nu se aplică la:

- (a) achizițiile guvernului sau ale întreprinderilor de stat;
- (b) subvențiile sau alocațiile asigurate de un guvern sau o întreprindere de stat, inclusiv împrumuturi, garanții și asigurări guvernamentale;
- (c) orice măsură care nu recunoaște investitorilor celeilalte Părți Contractante și investițiilor lor orice drepturi sau preferințe acordate populației aborigene a Canadei; sau
- (d) orice program extern, prezent sau viitor, de sprijinire a promovării dezvoltării economice, fie bazat pe un acord bilateral, fie potrivit unui aranjament sau acord multilateral, cum ar fi *Aranjamentul OCDE privind creditele de export sprijinite oficial*.

3. Investițiile în industriile culturale sunt exceptate de la prevederile acestui Acord. "Industrii culturale" desemnează persoanele fizice sau întreprinderile angajate în oricare din următoarele activități:

- (a) publicarea, distribuirea sau vânzarea de cărți, reviste, periodice sau ziare tipărite sau scrise la mașină în forma lizibilă dar neincluzând numai activitatea de tipărire sau zețarie a celor mai sus menționate;
- (b) producerea, distribuirea, vânzarea sau prezentarea filmelor sau a înregistrărilor video;
- (c) producerea, distribuirea, vânzarea sau prezentarea de înregistrări muzicale audio sau video;
- (d) publicarea, distribuirea, vânzarea sau prezentarea de muzică, tipărită sau scrisă la mașină în formă lizibilă; sau
- (e) radiocomunicații în care transmisiunile sunt destinate recepționării directe de către publicul larg și toate activitățile de transmisie prin radio, televiziune sau cablu precum și toate serviciile de programe prin satelit și rețele de transmisiuni.

ARTICOLUL VII

Despăgubirea pentru pierderi

Investitorilor unei Părți Contractante care au suferit pierderi deoarece investițiile sau veniturile lor de pe teritoriul celeilalte Părți Contractante au fost afectate de un conflict armat, o stare națională de urgență sau o calamitate naturală pe acel teritoriu, li se va acorda de către această din urmă Parte Contractantă, în ceea ce privește restituirea, indemnizația, despăgubirea sau altă reglementare, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel pe care îl acordă propriilor investitori sau investitorilor oricărui stat terț.

ARTICOLUL VIII

Exproprierea²

1. Investițiile sau veniturile investitorilor oricărei Părți Contractante nu vor fi naționalizate, expropriate sau supuse unor măsuri având un efect echivalent naționalizării sau exproprierii (denumite în cele ce urmează “expropriere”) pe teritoriul celeilalte Părți Contractante, decât dacă măsurile sunt luate în interes public, în conformitate cu procedura legală, într-o manieră nediscriminatorie și în schimbul unei despăgubiri prompte, adecvate și efective. Aceasta despăgubire va fi bazată pe valoarea reală a investiției sau veniturilor expropriate, imediat înaintea exproprierii sau în momentul în care exproprierea propusă a devenit cunoscută public, oricare din situații survine prima, va fi plătită de la data exproprierii la o rată comercială normală a dobânzii, va fi plătită fără întârziere și va fi efectiv realizabilă și liber transferabilă.

2. Investitorul afectat va avea dreptul, conform legislației Părții Contractante care face exproprierea, la o examinare promptă, de către o autoritate judecătorească sau o altă autoritate independentă a acelei Părți Contractante, a cazului și a evaluării investiției sau veniturilor sale în conformitate cu principiile expuse în acest articol.

² Anexa B (Clarificarea exproprierii indirecte) se va aplica acestui Articol.

ARTICOLUL IX

Transferul fondurilor

1. Fiecare Parte Contractantă va garanta unui investitor al celeilalte Părți Contractante transferul fără restricții al investițiilor și veniturilor. Fără a limita considerația cu caracter general de mai sus, fiecare Parte Contractantă va garanta, de asemenea, investitorului transferul fără restricții al:

- (a) fondurilor pentru rambursarea împrumuturilor legate de o investiție;
- (b) sumelor provenind din lichidarea totală sau parțială a unei investiții;
- (c) salariilor și altor remunerații ale unui cetățean al celeilalte Părți Contractante căruia i s-a permis să lucreze, în legătură cu o investiție, pe teritoriul celeilalte Părți Contractante; și
- (d) oricărei despăgubiri datorată unui investitor în virtutea Articolelor VII (Despăgubirea pentru pierderi) sau VIII (Exproprierea) ale prezentului acord.

2. Transferurile se vor efectua fără întârziere în valuta convertibilă în care a fost investit inițial capitalul sau în orice altă valută convertibilă convenită de investitor și Partea Contractantă implicată. Dacă nu s-a stabilit altfel cu investitorul, transferurile se vor efectua la cursul de schimb în vigoare la data transferului.

3. Fără a încălca prevederile alineatelor 1 și 2, o Parte Contractantă poate împiedica un transfer prin aplicarea echitabilă, nediscriminatorie și de bună credință a legilor sale referitoare la:

- (a) bancrută, insolvență sau protejarea drepturilor creditorilor;

- (b) emisiunea, comercializarea sau tranzacționarea titlurilor de valoare;
- (c) infracțiuni penale;
- (d) raportări de transferuri ale valutei sau altor instrumente monetare; sau
- (e) executarea hotărârilor date în cadrul procedurilor adjudicatorii.

4. Nici o Parte Contractantă nu poate cere investitorilor săi să transfere, sau nu îi poate penaliza pe investitorii săi pentru neefectuarea transferului veniturilor atribuibile investițiilor de pe teritoriul celeilalte Părți Contractante.

5. Alineatul 4 nu va fi interpretat în sensul de a împiedica o Parte Contractantă să impună orice măsură prin aplicarea echitabilă, nediscriminatorie și de bună credință a legilor sale referitoare la problemele expuse în alineatul 3, de la (a) la (e).

6. Fără a ține seama de alineatul 1, o Parte Contractantă poate restricționa transferurile veniturilor în natură în circumstanțele în care aceasta ar putea restricționa în alt mod astfel de transferuri conform *Acordului de la Marrakesh privind constituirea Organizației Mondiale a Comerțului* (denumit în cele ce urmează Acordul OMC) și așa cum este prevăzut la alineatul 3.

ARTICOLUL X

Subrogarea

1. Dacă o Parte Contractantă sau orice agenție a acesteia face plăți către oricare din investitorii săi pe baza unei garanții sau contract de asigurare pe care l-a încheiat în legătură cu o investiție, cealaltă Parte Contractantă va recunoaște valabilitatea

subrogării în favoarea acestei Părți Contractante sau agenției a acesteia pentru orice drept sau titlu deținut de către investitor.

2. O Parte Contractantă sau orice agenție a acesteia, care este subrogată în drepturile unui investitor în conformitate cu alineatul 1 al acestui articol, va fi îndreptățită, în toate cazurile, la aceleași drepturi ca și investitorul cu privire la investiția respectivă și veniturile conexe. Aceste drepturi pot fi exercitate de către Partea Contractantă sau orice agenție a acesteia ori de către investitor dacă Partea Contractantă sau orice agenție a acesteia îl autorizează în acest sens.

ARTICOLUL XI

Investiția în servicii financiare

1. Nimic din acest acord nu va fi interpretat ca împiedicând o Parte Contractantă de la adoptarea sau menținerea unor măsuri rezonabile din rațiuni prudentiale, cum ar fi:

- (a) protejarea investitorilor, deponenților, participanților pe piața financiară, deținătorilor de polițe de asigurare, solicitanților în baza unei polițe sau persoanelor cărora le este datorată o obligație fiduciară de către o instituție financiară;
- (b) menținerea siguranței, solidității, integrității sau responsabilității financiare a instituțiilor financiare; și
- (c) asigurarea integrității și stabilității sistemului financiar al unei Părți Contractante.

2. Fără a încălca prevederile alineatelor 1, 2 și 4 ale Articolului IX (Transferul fondurilor), și fără a limita aplicabilitatea alineatului 3 al Articolului IX (Transferul fondurilor), o Parte Contractantă poate împiedica sau limita transferurile efectuate de o instituție financiară către, sau în beneficiul unei filiale sau persoane asociate la o astfel de instituție sau deponent, prin aplicarea echitabilă, nediscriminatorie și de bună credință a măsurilor referitoare la menținerea siguranței, solidității, integrității sau responsabilității financiare a instituțiilor financiare.

3. (a) În cazul în care un investitor supune arbitrajului o plângere în baza Articolului XIII (Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă) și Partea Contractantă în diferend invocă alineatele 1 sau 2 de mai sus, tribunalul constituit conform Articolului XIII (Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă) va cere, la solicitarea acelei Părți Contractante, un raport scris de la Părțile Contractante din care să reiasă dacă și în ce măsură alineatele respective constituie o apărare întemeiată la plângerea investitorului. Tribunalul nu va acționa înainte de primirea unui raport în baza acestui alineat.

(b) Potrivit cererii primite în conformitate cu alineatul 3 (a), Părțile Contractante vor proceda în conformitate cu Articolul XV (Diferende între Părțile Contractante), la pregătirea unui raport scris, fie pe baza acordului ulterior consultărilor, fie prin intermediul completului de arbitraj. Consultările se vor ține între autoritățile serviciilor financiare ale Părților Contractante. Raportul va fi transmis tribunalului și va fi obligatoriu pentru tribunal.

(c) În cazul în care, în termen de 70 de zile de la trimiterea la tribunal, nu s-a făcut nici o cerere de constituire a completului de arbitraj conform alineatului 3 (b) și niciun raport nu a fost primit de către tribunal, tribunalul va decide asupra cauzei.

4. Completele de judecată pentru diferende în cauze prudentiale și alte probleme financiare vor fi în posesia expertizei necesare cu privire la serviciul financiar specific în diferend.

5. Alineatul 3 (b) al Articolului II (Înființarea, dobândirea și protejarea investiției) nu se aplică cu privire la serviciile financiare.

ARTICOLUL XII

Măsuri fiscale

1. Cu excepția celor prezentate în acest articol, nimic din acest acord nu se va aplica măsurilor fiscale.

2. Nimic din acest acord nu va afecta drepturile și obligațiile Părților Contractante în baza oricărei convenții privind fiscalitatea. În eventualitatea în care există vreo neconcordanță între prevederile acestui acord și o astfel de convenție, prevederile acelei convenții se aplică neconcordanței respective.

3. Sub rezerva alineatului 2, o plângere a unui investitor referitoare la faptul că o măsură fiscală a unei Părți Contractante reprezintă o încălcare a unei înțelegeri între autoritățile guvernamentale centrale ale unei Părți Contractante și investitor cu privire la o investiție va fi considerată ca o plângere pentru încălcarea acestui acord cu excepția cazului în care autoritățile fiscale ale Părților Contractante hotărăsc de comun acord, nu mai târziu de șase luni de la notificarea referitoare la plângerea investitorului, că măsura nu contravine unei astfel de înțelegeri.

4. Articolul VIII (Exproprierea) se poate aplica unei măsuri fiscale în afară de cazul în care autoritățile fiscale ale Părților Contractante hotărăsc, de comun acord, nu

mai târziu de șase luni de la notificarea făcută de către investitorul care contestă o măsură fiscală, că măsura nu reprezintă o expropriere.

5. Dacă autoritățile fiscale ale Părților Contractante nu reușesc să ia de comun acord hotărârile specificate în alineatele 3 și 4, în termen de șase luni de la efectuarea notificării, investitorul poate supune plângerea sa spre soluționare conform Articolului XIII (Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă).

ARTICOLUL XIII

Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă³

1. Orice diferend între o Parte Contractantă și un investitor al celeilalte Părți Contractante, referitor la plângerea investitorului că o măsură adoptată sau neadoptată de către prima Parte Contractantă reprezintă o încălcare a acestui acord și că investitorul a suferit pierderi sau pagube datorate sau decurgând din această încălcare, va fi soluționat, pe cât posibil, pe cale amiabilă.

2. Dacă un diferend nu se poate soluționa pe cale amiabilă în termen de șase luni de la data la care a fost deschis, acesta poate fi supus arbitrajului de către investitor, conform alineatului 4. În sensul acestui alineat, un diferend se consideră a fi deschis atunci când investitorul unei Părți Contractante a transmis o notificare scrisă celeilalte Părți Contractante prin care pretinde că o măsură adoptată sau neadoptată de către cea din urmă Parte Contractantă reprezintă o încălcare a acestui acord și că investitorul a suferit pierderi sau pagube datorate sau care decurg din această încălcare. S-a convenit ca, potrivit prevederilor acestui articol, Părțile Contractante să încurajeze investitorii să folosească instanțele judecătorești și tribunalele interne pentru soluționarea diferendelor.

³ Anexa C (Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă) se va aplica procedurilor prevăzute de prezentul articol.

3. Un investitor poate supune diferendul, așa cum se face referire în alineatul 1, arbitrajului în conformitate cu alineatul 4 numai dacă:

- (a) investitorul a consimțit în scris la aceasta;
- (b) investitorul a renunțat la dreptul său de a iniția sau continua orice alte proceduri, cu privire la măsura pretinsă a fi o încălcare a acestui acord, înaintea instanțelor judecătorești sau tribunalelor Părții Contractante respective sau prin orice fel de procedură de soluționare a diferendului;
- (c) dacă problema în cauză implică fiscalitatea, condițiile specificate în alineatul 5 al Articolului XII (Măsuri fiscale) au fost îndeplinite; și
- (d) nu au trecut mai mult de trei ani de la data la care investitorul a obținut sau ar fi trebuit să obțină pentru prima oară, informații referitoare la pretinsa încălcare și informații că investitorul a suferit pierderi sau pagube.

4. Diferendul poate fi supus, la alegerea investitorului interesat, arbitrajului la:

- (a) Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor relative la Investiții (ICSID) constituit conform *Convenției pentru Reglementarea Diferendelor relative la Investiții între State și Persoane ale altor State*, adoptată la Washington la 18 martie 1965 (denumită în cele ce urmează Convenția ICSID), cu condiția ca atât Partea Contractantă aflată în diferend cât și Partea Contractantă a investitorului să fie părți ale Convenției ICSID; sau

- (b) *Regulile privind Facilitățile Suplimentare pentru Administrarea Procedurilor de către Secretariatul Centrului Internațional pentru Reglementarea Diferendelor relative la Investiții* (denumite în cele ce urmează Regulile privind Facilitățile Suplimentare ale ICSID) cu condiția ca fie Partea Contractantă în diferend, fie Partea Contractantă a investitorului, dar nu amândouă, să fie parte a Convenției ICSID; sau
 - (c) Regulile de Arbitraj ale Comisiei Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional (UNCITRAL).
5. Fiecare Parte Contractantă consimte necondiționat prin aceasta să supună diferendul arbitrajului internațional în conformitate cu prevederile acestui articol.
6. (a) Consimțământul dat conform alineatului 5, împreună fie cu consimțământul dat conform alineatului 3 fie cu consimțământul dat conform alineatului 12, va satisface cerințele pentru:
- (i) consimțământul scris al părților în diferend, în sensul Capitolului II (Jurisdicția Centrului) al Convenției ICSID și în sensul Regulilor privind Facilitățile Suplimentare ICSID, și
 - (ii) un “acord în scris” în sensul Articolului II al *Convenției Națiunilor Unite pentru Recunoașterea și Executarea Sentințelor Arbitrale Străine*, adoptată la New York, la 10 iunie 1958 (denumită în cele ce urmează Convenția de la New York).
- (b) Orice arbitraj, conform acestui articol, se va ține într-un stat care este parte a Convenției de la New York, iar plângerile supuse arbitrajului vor fi considerate ca decurgând dintr-o relație sau tranzacție comercială în sensul Articolului I al acestei Convenții.

7. Un tribunal constituit pe baza acestui articol va decide asupra problemelor în diferend în conformitate cu acest acord și cu regulile aplicabile ale dreptului internațional.

8. Un tribunal poate stabili o măsură temporară de protejare în scopul de a prezerva drepturile unei părți aflată în diferend sau de a se asigura că jurisdicția tribunalului este pe deplin efectivă, incluzând un ordin de păstrare a probatoriului în posesia sau sub controlul unei părți în diferend ori de a proteja jurisdicția tribunalului. Un tribunal nu poate ordona executarea forțată sau interzicerea aplicării măsurii pretinsă a constitui o încălcare a acestui acord. În sensul acestui alineat, un ordin include o recomandare.

9. Un tribunal poate acorda, separat sau în asociere, numai:

- (a) compensații pecuniare și orice dobândă aferentă;
- (b) restituirea proprietății, în care caz hotărârea va prevedea ca Partea Contractantă în diferend să poată plăti compensații pecuniare și orice dobândă aferentă în locul restituirii.

Un tribunal poate, de asemenea, hotări asupra cheltuielilor în conformitate cu regulile de arbitraj aplicabile.

10. O hotărâre de arbitraj va fi definitivă și obligatorie și va fi executorie pe teritoriul fiecăreia dintre Părțile Contractante.

11. Orice proceduri bazate pe acest articol nu vor prejudicia drepturile Părților Contractante conform Articolelor XIV (Consultări și schimburi de informații) și XV (Diferende între Părțile Contractante).

12. (a) O plângere asupra faptului că o Parte Contractantă încalcă acest acord și că o întreprindere care este persoană juridică înregistrată sau corect

constituită, în conformitate cu legile în vigoare ale acelei Părți Contractante, a suferit pierderi sau pagube datorate sau decurgând din această încălcare, poate fi făcută de către un investitor al celeilalte Părți Contractante care acționează în interesul unei întreprinderi pe care investitorul o deține sau o controlează direct sau indirect. În acest caz:

- (i) va fi dată o hotărâre arbitrală întreprinderii afectate;
 - (ii) va fi cerut consimțământul pentru arbitraj atât al investitorului cât și al întreprinderii;
 - (iii) atât investitorul cât și întreprinderea trebuie să renunțe la orice drept de inițiere sau continuare a oricăror proceduri, cu privire la măsura presupusă a fi o încălcare a acestui acord, în fața instanțelor judecătorești sau tribunalelor Părții Contractante respective sau prin orice fel de procedură de soluționare a diferendului; și
 - (iv) investitorul nu poate face plângere dacă au trecut mai mult de trei ani de la data la care întreprinderea a cunoscut, sau ar fi trebuit să cunoască pentru prima oară, informații referitoare la pretinsa încălcare și informații că a suferit pierderi sau pagube.
- (b) Fără a încălca prevederile alineatului 12 (a), atunci când o Parte Contractantă în diferend privează un investitor aflat în diferend de controlul unei întreprinderi, nu vor fi cerute următoarele:
- (i) consimțământul pentru arbitraj al întreprinderii conform alineatului 12 (a) (ii), și

- (ii) renunțarea de către întreprindere conform alineatului 12 (a) (iii).

13. Cu privire la:

- (a) instituțiile financiare ale unei Părți Contractante; și
- (b) investitorii unei Părți Contractante și investițiile acestora în instituții financiare, pe teritoriul celeilalte Părți Contractante,

Articolul XIII (Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă) se aplică numai în ceea ce privește plângerile că cealaltă Parte Contractantă a încălcat o obligație decurgând din Articolul VIII (Expropriere), Articolul IX (Transferul fondurilor) sau alineatele 1 și 2 ale Articolul XVIII (Prevederi finale și intrarea în vigoare).

ARTICOLUL XIV

Consultări și schimburi de informații

1. Fiecare Parte Contractantă poate solicita consultări cu privire la interpretarea sau aplicarea acestui acord. Cealaltă Parte Contractantă va acorda deplină considerație acestei solicitări. Pe baza cererii oricărei Părți Contractante, se vor face schimburi de informații cu privire la măsurile adoptate de cealaltă Parte Contractantă, care ar putea avea impact asupra noilor investiții, investițiilor sau veniturilor cuprinse în acest acord.
2. Consultările prevăzute de prezentul articol vor include consultări cu privire la orice demers pe care o Parte Contractantă îl poate considera necesar pentru a asigura compatibilitatea între acest acord și *Tratatul instituind Comunitatea Europeană*.

ARTICOLUL XV

Diferende între Părțile Contractante

1. Orice diferend între Părțile Contractante privind interpretarea sau aplicarea acestui acord va fi soluționat, oricând este posibil, pe cale amiabilă prin consultări.
2. Dacă un diferend nu poate fi soluționat prin consultări, va fi supus, la cererea oricărei Părți Contractante, unui complet de arbitraj spre soluționare.
3. Un complet de arbitraj va fi constituit pentru orice diferend. În termen de două luni de la primirea pe căi diplomatice a cererii de arbitraj, fiecare Parte Contractantă va numi un membru pentru completul de arbitraj. Cei doi membri vor alege apoi un cetățean al unui stat terț care, cu aprobarea celor două Părți Contractante, va fi numit președinte al completului de arbitraj. Președintele va fi numit în termen de două luni de la data numirii celorlalți doi membri ai completului de arbitraj.
4. Dacă în perioadele menționate la alineatul 3 al acestui articol, nu au fost făcute numirile necesare, oricare Parte Contractantă poate, în absența oricărui alt acord, să invite pe Președintele Curții Internaționale de Justiție să facă numirile necesare. Dacă Președintele este cetățean al unei Părți Contractante sau este altfel împiedicat de la îndeplinirea numitei funcții, Vicepreședintele va fi invitat să facă numirile necesare. Dacă Vicepreședintele este cetățean al unei Părți Contractante sau este împiedicat să îndeplinească acea funcție, membrul Curții Internaționale de Justiție care urmează imediat în funcție, care nu este cetățean al unei Părți Contractante, va fi invitat să facă numirile necesare.
5. Completul de arbitraj își va stabili propria procedură. Completul de arbitraj își va lua hotărârea cu majoritate de voturi. Această hotărâre va fi obligatorie pentru ambele Părți Contractante. Dacă nu s-a convenit altfel, hotărârea completului de

arbitraj va fi dată în termen de șase luni de la numirea președintelui în conformitate cu alineatele 3 sau 4 ale acestui acord.

6. Fiecare Parte Contractantă va suporta cheltuielile propriului membru în completul de arbitraj și cele ale reprezentării sale în procedurile arbitrale; cheltuielile președintelui și celelalte cheltuieli vor fi suportate în mod egal de Părțile Contractante. Completul arbitral poate, totuși, direct prin hotărârea sa, să dispună ca o proporție mai mare a cheltuielilor să fie suportată de către una din cele două Părți Contractante, iar această hotărâre va fi obligatorie pentru ambele Părți Contractante.

7. Părțile Contractante vor ajunge, în termen de 60 de zile de la hotărârea completului de arbitraj, la o înțelegere pentru rezolvarea diferendului lor. Această înțelegere va pune în aplicare hotărârea completului de arbitraj. Dacă Părțile Contractante nu ajung la o înțelegere, Partea Contractantă care a deschis diferendul va fi îndreptățită la compensație sau la suspendarea beneficiilor în valoare echivalentă cu cele hotărâte de către completul de arbitraj.

ARTICOLUL XVI

Transparența

1. Părțile Contractante vor schimba, în termen de doi ani de la intrarea în vigoare a acestui acord, scrisori cuprinzând, pe cât posibil, orice măsuri existente neconforme cu obligațiile specificate în alineatul 3 al Articolului II (Înființarea, dobândirea și protejarea investiției), Articolul III (Tratamentul națiunii celei mai favorizate și tratamentul național după înființare) sau alineatele 1 și 2 ale Articolului V (Alte măsuri).

2. Fiecare Parte Contractantă va asigura, în măsura posibilităților practice, ca legile, reglementările, procedurile și hotărârile sale administrative de aplicabilitate

generală referitoare la orice problemă cuprinsă în acest acord să fie publicate prompt sau altfel făcute accesibile încât să permită cunoașterea lor de către persoanele interesate și de cealaltă Parte Contractantă.

ARTICOLUL XVII

Aplicare și excepții generale

1. Acest acord se va aplica oricărei investiții efectuată de un investitor al unei Părți Contractante pe teritoriul celeilalte Părți Contractante anterior sau după intrarea în vigoare a acestui acord.
2. Nimic din acest acord nu va fi interpretat ca împiedicând o Parte Contractantă de la adoptarea, menținerea sau aplicarea oricăror măsuri conforme cu acest acord pe care le consideră potrivite pentru a se asigura că activitatea investițională de pe teritoriul său să fie întreprinsă într-o manieră adecvată problematicii mediului înconjurător.
3. Sub rezerva ca aceste măsuri să nu fie aplicate astfel încât să constituie o discriminare arbitrară sau nejustificată între investiții sau investitori sau o restricție mascată privind comerțul sau investițiile internaționale, nimic din acest acord nu va fi interpretat ca împiedicând o Parte Contractantă să adopte sau să aplice măsurile pe care le consideră necesare pentru:
 - (a) a asigura conformitatea cu legile și reglementările care nu sunt în contradicție cu prevederile acestui acord;
 - (b) a proteja viața sau sănătatea umană, animală sau vegetală; sau
 - (c) conservarea resurselor naturale epuizabile, vii sau non-vii.

4. (a) Nimic din acest acord nu va fi interpretat ca împiedicând o Parte Contractantă să adopte sau să mențină măsuri pentru restricționarea transferurilor atunci când Partea Contractantă întâmpină serioase dificultăți ale balanței de plăți sau există o amenințare în acest sens iar restricțiile sunt în conformitate cu alineatul (b).
- (b) Măsurile la care se face referire în alineatul (a) vor fi echitabile, nu arbitrar sau discriminatorii în mod nejustificat, de bună credință, cu durată limitată și nu se vor prelungi mai mult decât este necesar pentru a remedia situația balanței de plăți. O Parte Contractantă care impune măsuri conform acestui articol va informa cealaltă Parte Contractantă în acest sens și va prezenta cât mai curând posibil un program de înlăturare a acestora. Astfel de măsuri vor fi luate în conformitate cu alte obligații internaționale ale Părții Contractante în cauză, inclusiv cele rezultate din Acordul OMC și *Statutul Fondului Monetar Internațional*.
5. Nimic din acest acord nu va prejudicia măsurile cu aplicare generală, care nu sunt nici arbitrar nici discriminatorii în mod nejustificat, adoptate de orice entitate publică în vederea realizării politicilor monetare și a altor politici de credit conexe sau a politicilor valutare. Acest alineat nu va afecta obligațiile unei Părți Contractante care decurg din alineatul 2 al Articolului V (Criterii de performanță) sau Articolul IX (Transferul fondurilor).
6. Nimic în acest acord nu va fi interpretat în sensul de:
- (a) a impune oricărei Părți Contractante să furnizeze sau să permită accesul la informații a căror divulgare este considerată de aceasta ca fiind contrară intereselor sale esențiale de securitate;

- (b) a împiedica oricare Parte Contractantă să întreprindă orice acțiuni pe care le consideră necesare pentru protejarea intereselor sale esențiale de securitate:
 - (i) în legătură cu traficul de arme, muniție și echipament de război și cu traficul și tranzacțiile similare cu alte bunuri, materiale, servicii și tehnologii derulate direct sau indirect în scopul aprovizionării unei baze militare sau altui așezământ de securitate;
 - (ii) luate pe timp de război sau altă situație de urgență în relațiile internaționale; sau
 - (iii) în legătură cu implementarea politicilor naționale sau acordurilor internaționale cu privire la neproliferarea armelor nucleare sau a altor dispozitive cu explozibili nucleari; sau
- (c) a împiedica oricare Parte Contractantă să ia măsuri conforme cu obligațiile sale care decurg din *Carta Națiunilor Unite* pentru menținerea păcii și securității internaționale.

7. Nimic în acest acord nu va fi interpretat în sensul de a impune unei Părți Contractante să furnizeze sau să permită accesul la informații a căror divulgare ar obstrucționa aplicarea legii sau ar fi contrară legislației Părții Contractante privind protejarea informațiilor clasificate, secretului personal sau confidențialității tranzacțiilor financiare și a conturilor clienților individuali ai instituțiilor financiare.

8. Orice măsură adoptată de o Parte Contractantă în conformitate cu o decizie adoptată, extinsă sau modificată de către Organizația Mondială a Comerțului în temeiul Articolelor IX:3 sau IX:4 ale Acordului OMC va fi de asemenea considerată ca fiind în conformitate cu prezentul acord. Un investitor care susține că acționează în

temeiul Articolului XIII (Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă) al acestui acord nu poate pretinde că o astfel de măsură constituie o încălcare a prezentului acord.

ARTICOLUL XVIII

Prevederi finale și intrarea în vigoare

1. O Parte Contractantă poate nega avantajele acordului pentru un investitor al celeilalte Părți Contractante care este o întreprindere a acelei Părți Contractante precum și pentru investițiile acestuia, dacă investitorii ai unui stat terț dețin sau controlează întreprinderea și dacă Partea Contractantă care neagă, adoptă sau menține, în legătură cu statul terț, măsuri care interzic tranzacțiile cu respectiva întreprindere sau care ar fi încălcate sau eludate în cazul în care întreprinderii sau investițiilor sale li s-ar fi acordat beneficiile acordului.

2. Sub rezerva notificării prealabile și a consultării în conformitate cu acordul, o Parte Contractantă poate nega avantajele acordului pentru un investitor al celeilalte Părți Contractante care este o întreprindere a acelei Părți Contractante și pentru investițiile acestuia, dacă investitorii unui stat terț dețin sau controlează întreprinderea și dacă întreprinderea nu desfășoară o activitate economică substanțială pe teritoriul Părții Contractante sub a cărei legislație a fost constituită.

3. Toate referirile din acord la măsurile unei Părți Contractante vor include măsurile aplicabile în conformitate cu legile Uniunii Europene pe teritoriul acelei Părți Contractante, ca urmare a apartenenței sale la Uniunea Europeană. Referirile la “serioase dificultăți ale balanței de plăți sau existența unui pericol iminent al apariției acestora” vor include dificultăți serioase ale balanței de plăți sau pericolul apariției acestora în cadrul uniunii economice sau monetare al cărei membru este acea Parte Contractantă.

4. Interesele esențiale de securitate ale unei Părți Contractante pot include interese ce decurg din apartenența acesteia la o uniune vamală, economică sau monetară, piață comună sau zonă de comerț liber.

5. Părțile Contractante convin ca problema stabilirii faptului că o măsură este sau nu conformă cu prezentul acord va fi soluționată în conformitate cu procedurile de reglementare a diferendelor prevăzute de acest acord.

6. Fiecare Parte Contractantă va notifica celeilalte în scris cu privire la îndeplinirea procedurilor cerute pe teritoriul său pentru intrarea în vigoare a acestui acord. Acest acord va intra în vigoare la data ultimei dintre cele două notificări. La intrarea în vigoare a prezentului acord, va înceta *Acordul între Guvernul României și Guvernul Canadei pentru promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor*, semnat la București, la 17 aprilie 1996, cu excepția că urmează a fi aplicate în continuare numai prevederile acestuia referitoare la diferendele între oricare Parte Contractantă și un investitor al celeilalte Părți Contractante care a fost supus arbitrajului, de către investitor, conform respectivului acord, anterior datei la care intră în vigoare prezentul acord. În mod separat de diferendele menționate, prezentul acord se va aplica oricărui diferend apărut cu cel mult trei ani înainte de intrarea în vigoare a acestuia.

7. Acest acord va rămâne în vigoare în afară de cazul în care oricare Parte Contractantă notifică celeilalte Părți Contractante, în scris, intenția sa de denunțare a acestuia. Denunțarea acestui acord va deveni efectivă la un an după ce notificarea denunțării a fost primită de către cealaltă Parte Contractantă. Referitor la investițiile sau angajamentele de investire făcute anterior datei la care denunțarea acestui acord devine efectivă, prevederile articolelor de la I la XVII inclusiv ale acestui acord vor rămâne în vigoare pentru o perioadă de 15 ani.

8. Anexele și notele de subsol vor face parte integrantă din acord.

Drept pentru care, subsemnații, pe deplin autorizați de către guvernele respective, au semnat acest acord.

SEMNAT la București, la data de 8 mai 2009, în două exemplare originale, fiecare în limbile română , engleză și franceză, toate textele fiind egal autentice.

**PENTRU GUVERNUL
ROMÂNIEI**

GHEORGHE POGEA

Ministrul Finanțelor Publice

**PENTRU GUVERNUL
CANADEI**

STOCKWELL DAY

Ministrul Comerțului Internațional

ANEXA A

1. În conformitate cu alineatul 1 (d) al Articolului IV (Excepții), Canada își rezervă dreptul de a adopta sau menține restricții în sectoarele sau domeniile enumerate mai jos:

- (a) servicii sociale (aplicarea dreptului public, servicii corecționale, protecția sau asigurarea veniturilor, protecția sau asigurările sociale, asistența socială, învățământul public, formarea profesională, protecția sănătății și a copilului);
- (b) servicii în orice alte sector;
- (c) titluri guvernamentale- așa cum sunt descrise în SIC 8152;
- (d) condiții de rezidență privind dreptul de proprietate asupra terenului de pe coasta oceanului;
- (e) măsuri pentru implementarea Acordurilor privind țițeiul și gazele din teritoriile nord-vestice și Yukon.

2. În conformitate cu alineatul 1 (d) al Articolului IV (Excepții), România își rezervă dreptul de a adopta sau menține restricții în sectoarele și domeniile enumerate mai jos:

- (a) servicii sociale (aplicarea dreptului public, servicii corecționale, protecția sau asigurarea veniturilor, protecția sau asigurările sociale, asistența socială, învățământul public, formarea profesională, protecția sănătății și a copilului);

(b) servicii în orice alt sector, inclusiv în cele compatibile cu oferta României din Runda Uruguay.

3. În sensul acestei anexe, "SIC" înseamnă, în ceea ce privește Canada, numerotația folosită în Clasificația Industrială Standard așa cum este definită în Statistica Canadei, *Clasificația Industrială Standard*, ediția a IV-a, 1980.

ANEXA B

Clarificarea exproprierii indirecte

Articolul VIII (Exproprierea) a acordului prevede că:

Investițiile sau veniturile investitorilor oricărei Părți Contractante nu vor fi naționalizate, expropriate sau supuse unor măsuri având efect echivalent naționalizării sau exproprierii (denumite în cele ce urmează “expropriere”) pe teritoriul celeilalte Părți Contractante, decât dacă măsurile sunt luate în interes public, în conformitate cu procedura legală, într-o manieră nediscriminatorie și în schimbul unei despăgubiri prompte, adecvate și efective.

Părțile Contractante își confirmă înțelegerea comună cu privire la următoarele:

- (a) Conceptul “măsuri având efect echivalent naționalizării sau exproprierii” poate fi denumit și “expropriere indirectă”. Exproprierea indirectă rezultă dintr-o măsură sau dintr-o serie de măsuri ale unei Părți Contractante care au un efect echivalent exproprierii directe, fără transferul oficial al titlului sau sechestru formal;
- (b) Stabilirea dacă o măsură sau o serie de măsuri ale unei Părți Contractante constituie o expropriere indirectă necesită o investigație de la caz la caz, bazată pe fapte, care să ia în considerare, între alți factori:
 - (i) gradul de severitate al impactului economic al măsurii sau seriei de măsuri, deși simplul fapt că o măsură sau o serie de măsuri a unei Părți are un efect advers asupra valorii economice a unei investiții nu stabilește faptul că a avut loc o expropriere indirectă,

- (ii) gradul în care măsura sau seria de măsuri interferează cu perspectivele distincte, rezonabile, ale investiției, și
 - (iii) caracterul măsurii sau seriei de măsuri, inclusiv scopul și rațiunea acestora, și
- (c) Cu excepția circumstanțelor rare, cum ar fi atunci când o măsură sau o serie de măsuri sunt atât de grave în lumina scopului acestora, încât nu pot fi privite în mod rezonabil ca fiind adoptate și aplicate cu bună credință, măsurile nediscriminatorii ale unei Părți Contractante care sunt prevăzute și aplicate pentru a proteja obiective legitime de interes public, cum ar fi sănătatea, siguranța și mediul, nu constituie expropriere indirectă.

ANEXA C

Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă

I. Accesul Public la audieri și documente

1. Audierile desfășurate în conformitate cu Articolul XIII (Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă) vor fi deschise publicului. În măsura în care este necesar să se asigure protejarea informațiilor confidențiale, tribunalul poate ține o parte din audieri în secret.
2. Tribunalul va stabili procedurile pentru protejarea informațiilor confidențiale și aranjamentele logistice corespunzătoare pentru audierile publice, cu consultarea părților în diferend.
3. Toate documentele prezentate tribunalului sau emise de acesta, vor fi disponibile publicului dacă părțile în diferend nu convin altfel, sub rezerva eliminării informațiilor confidențiale.
4. Fără a ține seama de prevederile alineatului 3, orice hotărâre a tribunalului guvernată de această secțiune va fi disponibilă public, sub rezerva eliminării informațiilor confidențiale.
5. O parte în diferend poate dezvălui altor persoane, în legătură cu procedurile arbitrale, acele documente neredactate pe care le consideră necesare pentru pregătirea cazului său, dar trebuie să se asigure că acele persoane protejează informațiile confidențiale prezente în acele documente.
6. Părțile Contractante pot împărtăși oficialităților din guvernele lor sub-naționale respective, pe parcursul soluționării diferendului potrivit acestui acord, toate

documentele relevante neredactate, dar ele trebuie să se asigure ca acele persoane protejează orice informații confidențiale existente în astfel de documente.

7. Tribunalul nu va cere unei Părți Contractante să furnizeze sau să permită accesul la informații a căror dezvăluire ar împiedica aplicarea legii sau ar fi contrară legislației Părții Contractante privind protejarea informațiilor clasificate, secretului personal sau confidențialitatea tranzacțiilor financiare și a conturilor clienților individuali ai instituțiilor financiare, sau se stabilește a fi contrară securității sale esențiale.

8. În măsura în care un ordin de confidențialitate al tribunalului desemnează informații ca fiind confidențiale și legea unei Părți Contractante privind accesul la informații impune accesul public la acea informație, va prevala legea Părții Contractante privind accesul la informații. Totuși, o Parte Contractantă trebuie să încerce să aplice propria lege privind accesul la informații astfel încât să protejeze informațiile desemnate ca fiind confidențiale de către tribunal.

II. Participarea unei Părți Contractante care nu se află în diferend

1. Partea Contractantă care nu se află în diferend va fi îndreptățită, pe cheltuiala proprie, să primească de la Partea Contractantă aflată în diferend o copie a:

- (a) dovezilor/probelor care au fost prezentate tribunalului;
- (b) copii ale tuturor pledoariilor/depozițiilor supuse arbitrajului; și
- (c) motivația scrisă a părților în diferend.

2. Partea Contractantă care nu se află în diferend și care primește informații urmare prevederilor din alineatul 1 va trata informațiile ca și cum ar fi o Parte Contractantă în diferend.

3. În baza notificării în scris a părților în dispută, Partea Contractantă care nu se află în diferend poate prezenta documentații unui tribunal pe o chestiune de interpretare a acestui acord.

4. Partea Contractantă care nu se află în diferend va avea dreptul să participe la orice audieri ținute sub incidența Articolului XIII (Soluționarea diferendelor între un investitor și Partea Contractantă gazdă), indiferent că prezintă sau nu documentații tribunalului.

III. Prezentări de documentații de către o Parte care nu se află în diferend

1. Orice parte care nu se află în diferend și care este o persoană a unei Părți Contractante, sau are o prezență semnificativă pe teritoriul unei Părți Contractante, care dorește să depună o prezentare în scris tribunalului (“solicitantul”) va face o cerere de părăsire a tribunalului pentru a depune o astfel de prezentare, în concordanță cu instrucțiunile aplicabile, stabilite în partea a IV-a a anexei. Solicitantul va atașa prezentarea respectivei cereri.

2. Solicitantul va transmite cererea de permisiune pentru depunerea unei prezentări de către o parte care nu se află în diferend precum și prezentarea propriuzisă, tuturor părților în dispută și tribunalului.

3. Tribunalul va stabili o dată corespunzătoare pentru ca părțile în diferend să discute în legătură cu cererea de permisiune pentru depunerea prezentării de către partea care nu se află în diferend.

4. În scopul de a stabili dacă să acorde sau nu permisiunea pentru a depune o prezentare unei părți neafiate în diferend, tribunalul va lua în considerație, între altele, măsura în care:

- (a) prezentarea părții care nu se află în diferend va ajuta tribunalul la stabilirea unei situații de fapt sau de drept legate de arbitraj în sensul de a oferi o perspectivă, informație specifică sau viziune care să fie diferită de cea a părților în diferend;
- (b) prezentarea părții care nu se află în diferend se va referi la o problemă din sfera de cuprindere a diferendului;
- (c) partea care nu se află în diferend are un interes semnificativ în arbitraj; și
- (d) există un interes public privind cazul supus arbitrajului.

5. Tribunalul se va asigura că:

- (a) orice prezentare a unei părți neafiate în diferend nu fragmentează procedurile; și
- (b) nici una din părțile aflate în diferend nu este împovărată inutil sau prejudiciată incorect de către astfel de prezentări.

6. Tribunalul va decide dacă să acorde permisiunea pentru depunerea unei prezentări unei părți care nu se află în diferend. Dacă permisiunea pentru depunerea unei prezentări de către o parte care nu se află în diferend este acordată, tribunalul va stabili o dată corespunzătoare pentru ca părțile în diferend să răspundă în scris la prezentarea părții care nu se află în diferend. Până la acea dată, Partea Contractantă care nu se află în diferend poate, în baza prevederilor din partea a II-a a acestei anexe (*Participarea unei Părți Contractante care nu se află în diferend*), să adreseze orice problemă legată de interpretarea acordului expusă în prezentarea părții neafiate în diferend.

7. Un tribunal care acordă permisiunea pentru depunerea unei prezentări unei părți care nu se află în diferend, nu are obligația să abordeze prezentarea în niciun moment al arbitrajului, și nici partea care nu se află în diferend și care depune prezentarea nu are dreptul să mai facă alte prezentări pe parcursul arbitrajului.

8. Accesul la audieri și documente de către părțile care nu se află în diferend și care depun cereri în baza acestor proceduri va fi guvernat de prevederile care țin de accesul public la audieri și documente în baza prevederilor părții I din anexă (*Accesul public la audieri și documente*).

IV. Instrucțiuni pentru prezentările unei părți care nu se află în diferend

1 Cererea de permisiune pentru depunerea unei prezentări de către o parte care nu se află în diferend va:

- (a) fi făcută în scris, datată și semnată de către persoana care depune cererea, și va include adresa și alte detalii de contact despre solicitant;
- (b) conține nu mai mult de cinci pagini dactilografiate;
- (c) descrie solicitantul, incluzând, acolo unde este relevant, apartenența ca membru sau statutul juridic (i.e., societate comercială, asociație comercială sau altă organizație neguvernamentală), obiectivele sale generale, natura activităților sale și orice organizație mamă (incluzând orice organizație care controlează direct sau indirect solicitantul);
- (d) dezvălui dacă solicitantul are sau nu orice fel de afiliere, directă sau indirectă, cu oricare din părțile în diferend;
- (e) identifica orice guvern, persoană sau organizație care a furnizat orice fel de asistență financiară sau de altă natură la pregătirea prezentării;
- (f) specifica natura interesului pe care solicitantul îl are în arbitraj;
- (g) identifica problemele specifice de fapt și de drept din cadrul arbitrajului, pe care solicitantul le-a abordat în prezentarea scrisă;
- (h) explica, cu referire la factorii specificați în paragraful 4 a părții a III-a a acestei anexe (*Prezentări de documentații de către o parte care nu se află în diferend*), de ce tribunalul ar trebui să accepte prezentarea și

(i) fi făcută în limba utilizată în procedura de arbitraj.

2 Prezentarea depusă de o parte care nu este în diferend va:

(a) fi datată și semnată de persoana care depune prezentarea;

(b) fi concisă, și în orice caz nu va conține mai mult de 20 de pagini dactilografiate, incluzând anexele;

(c) exprima o declarație precisă sprijinind poziția solicitantului asupra problemelor respective și

(d) face referire doar la subiecte aflate în sfera de cuprindere a diferendului.

ANEXA D

Notă explicativă

Pentru o mai mare certitudine, “tratament just și echitabil” include obligația de a respecta principiul interzicerii denegării de dreptate în procedurile adjudicatorii penale, civile sau administrative, în conformitate cu dreptul internațional cutumiar privind standardul minim de tratament al străinilor; “deplina protecție și securitate” include nivelul de protecție polițienească cerut de dreptul internațional cutumiar privind standardul minim de tratament al străinilor.